

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ

Проаналізовано й узагальнено основні тенденції інвестиційно - інноваційної діяльності підприємств зв'язку, а також обґрунтовано систему факторів, що впливають на інвестиційну діяльність операторів телекомунікацій.

Ключові слова. *Інноваційна діяльність, інвестиційне забезпечення, нові технології, інвестиційна діяльність, ринкові позиції, підприємства зв'язку, ресурси, ринкове середовище.*

Проанализированы и обобщены основные тенденции инвестиционно - инновационной деятельности предприятий связи, а также обоснована система факторов, влияющих на инвестиционную деятельность операторов телекоммуникаций.

Ключевые слова. *Инновационная деятельность, инвестиционное обеспечение, новые технологии, инвестиционная деятельность, рыночные позиции, предприятия связи, ресурсы, рыночная среда.*

Analyzed and summarized the main trends of investment - innovation enterprise communication and reasonable system of factors affecting the investment activities of telecommunication operators.

Keywords. *Innovative activity, investment software, new technology, investment, market position, company communications, resources, market environment.*

Постановка проблеми. Ефективний розвиток національної економіки вирішальним чином залежить від масштабів впровадження новітньої техніки та технологій. Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки. Але водночас суб'єкти господарювання в умовах невизначеності стикаються з такою серйозною перешкодою як хронічний дефіцит інвестиційних ресурсів. Вивчення світового та вітчизняного досвіду переконливо свідчить, що вирішення проблем інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств полягає у першу чергу в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів для збільшення обсягів притоку інвестицій. В ринковому середовищі, яке постійно змінюється, інноваційна діяльність підприємства буде здійснюватися успішно лише за умови збільшення обсягів ресурсів і їх ефективного використання.

Актуальність теми. Зв'язок є основою інформатизації суспільства та створює можливість оперативного управління і вирішення проблем, що виникають у системі всіх галузей економіки України. Історично і технологічно обумовлені перетворення у сфері телекомунікацій стимулювали появу нових вимог до ефективного існування галузі зв'язку. З урахуванням світового досвіду, загальної економічної теорії та інтеграційних намірів України державними програмами поставлена задача активізації інвестиційної діяльності в галузі зв'язку.

Ступінь дослідження проблеми. Дослідженню проблеми інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності приділяється значна увага в наукових працях та дослідженнях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів таких, як С. Абрамов, А. Анчишкін, Ю. Бажал, П. Бубенко, І. Бузько, Л. Водачек, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Гриньова, М. Крупка, В. Пономаренко, І. Сазонець, Б. Санто, В. Семиноженко, Б. Твісс, М. Хучек, Й. Шумпетер, Ю. Яковець,

О. Ястремська та ін.

Мета написання статті. Проаналізувати й узагальнити основні тенденції інноваційної діяльності підприємств та її інвестиційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Створення підґрунтя ринкової економіки в Україні тісно пов'язане з розвитком інвестиційних та інноваційних процесів. Формування ринкового укладу економіки нерозривно пов'язане із загостренням економічного суперництва між господарюючими суб'єктами. Отже, зростає значення нової продукції. У зв'язку з цим значно підвищується роль інноваційної діяльності, тобто діяльності з вкладення коштів у розвиток нових технологій та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Для більш повного уявлення складності практичної реалізації стратегії інноваційного розвитку економіки проаналізуємо стан інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Більш сприйнятливими до нововведень були великі підприємства. Так, серед підприємств з чисельністю працівників 5 - 10 тис. осіб інновації впроваджували 63,8% підприємств, 10 - 25 тис. осіб – 62,5% підприємств, 100 - 200 осіб – 13,5% підприємств, а з чисельністю працівників 50 - 99 осіб лише 8,7% підприємств [3].

Для переважної більшості підприємств (81,9%) основним напрямком інноваційної діяльності було створення й впровадження технологічно нової або значно вдосконаленої продукції, тобто збільшення частки продуктових інновацій.

Тільки близько 40,0% підприємств створювали й впроваджували нові або значно вдосконалені виробничі процеси. Нові засоби механізації й автоматизації виробництва придбало й впровадило кожне четверте підприємство, нові технології – майже кожне дев'яте.

Таким чином, більшу частину в інноваційній діяльності вітчизняних підприємств становлять поліпшуючі та модифікуючі інновації. Вони вдосконалюють вже існуючу науково-технологічну базу і не впливають на створення принципово нових технологічних нововведень [36].

Все це свідчить про те, що інноваційній діяльності в Україні на даному етапі притаманні такі основні риси: дифузія інновацій, тобто поширення вже освоєної раніше інновації в нових умовах або місцях застосування; переважання насамперед продуктових інновацій; домінування низько-технологічних, енергоємних й екологічно небездоганних виробництв.

Дослідження сучасного стану інвестиційної діяльності за 2008 -2010 рр. показало, що динаміка зміну обсягу інвестицій у сферу телекомунікацій зменшується, обсяг інвестицій в яку за даними 2010 року став меншим на 36% аналогічного показника 2009 року. Зниження обсягу інвестицій в сферу телекомунікацій в першу чергу обумовлене зменшенням обсягу інвестицій операторів рухомого (мобільного) зв'язку, які практично завершили будівництво мережі зв'язку. Відповідно до цього основним напрямом залучення інвестицій в діяльність оператора телекомунікацій в наступні роки буде не побудова мережі, а: покращення якості послуг, модернізація техніко-технологічних процесів та обладнання, застосування прогресивних енергозберігаючих технологій, підвищення рівня організації виробництва та умов організації праці шляхом удосконалення операційно-виробничого планування, систем управління, матеріально-технічного забезпечення господарської діяльності операторів, що має призвести до зменшення накладних витрат у майбутніх періодах [2].

На рисунку 1 представлена систематизація проблем, що суттєво впливають на діяльність операторів телекомунікацій, вирішення яких сприятиме інтенсивному розвитку сфери телекомунікацій України. Система факторів, що впливають на інвестиційну діяльність операторів телекомунікацій (рис. 1), дозволяє визначити сприятливі умови для здійснення операторами телекомунікацій своєї діяльності.

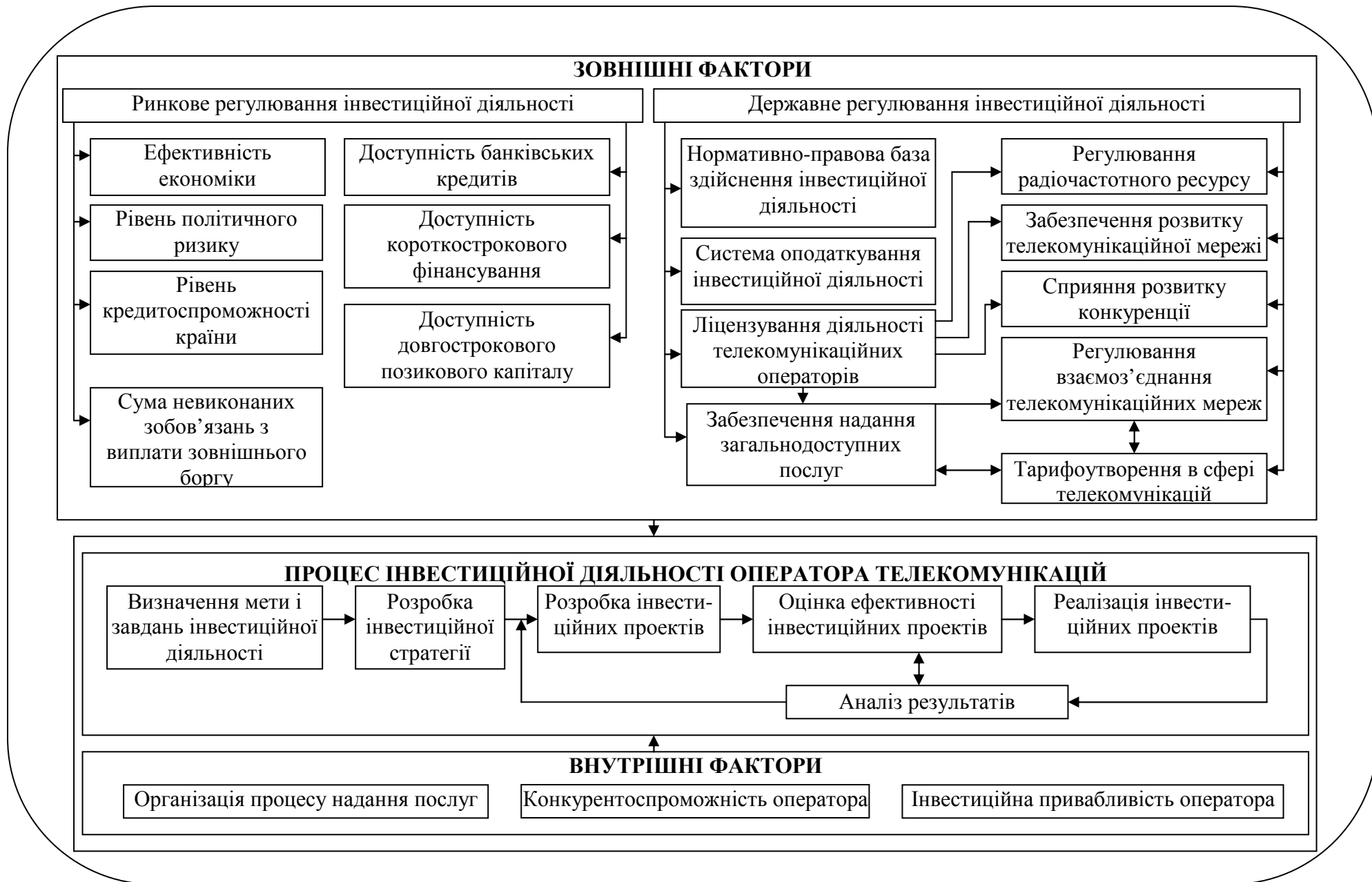

Рис. 1. Система факторів, що впливають на інвестиційну діяльність операторів телекомунікацій [37].

Адже доведено, що одним із першочергових напрямів інтенсифікації інвестиційного забезпечення є розробка механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності, головною складовою якого є реформування тарифної політики операторів телекомунікацій, як механізму повернення вкладених коштів та основного джерела фінансування інвестицій.

Розвиток ринку телекомунікацій у 2010 році

Обсяг українського ринку телекомунікаційних послуг у 2010 році становив 44,057 млрд. грн., тобто збільшившись на 806 млн. грн. у порівнянні з 2009 роком. Структура доходів ринку: 65,4% – послуги стільникового зв'язку, 18,6% – послуги фіксованого телефонного зв'язку, 9,6% – послуги передавання даних та Інтернет. Доходи від послуг мобільного зв'язку залишилися майже такими, як у 2009 році. Доходи від послуг фіксованого телефонного зв'язку зменшилися на 6,9% відносно 2009 р. Найвищими темпами зростає ринок послуг комп'ютерного зв'язку – приріст доходів відносно 2009 року становив 26%. При цьому ринок послуг Інтернет-доступу збільшився на 33%. На ринку домінують три ключові оператори: Київстар, МТС та Укртелеком, які сумарно за обсягом отриманих доходів контролюють майже три чверті ринку рис. 2.

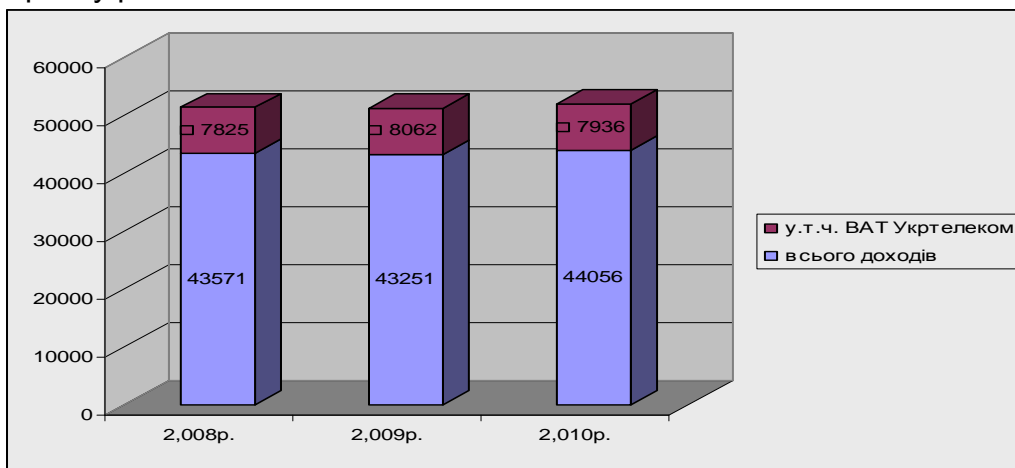

Рис. 2. Обсяг доходів від надання телекомунікаційних послуг в Україні, млрд.грн. [5].

Ринкові позиції Укртелекому

У 2010 р. частка ПАТ «Укртелеком» на ринку телекомунікаційних послуг дещо зменшилась у порівнянні з 2009 роком і становила** 18,0% (у 2009 р. – 18,6%). Це пояснюється продовженням тенденції до зменшення доходів від фіксованого телефонного зв'язку та уповільненням темпів зростання доходів від комп'ютерного зв'язку. На ключовому для компанії ринку послуг Інтернет- доступу позиції Укртелекому в 2010 році залишаються стабільно високими. На ринку послуг фіксованого телефонного зв'язку частка товариства за обсягом доходів зросла у 2009 році та дещо зменшилась у 2010 рис. 3. та 4.

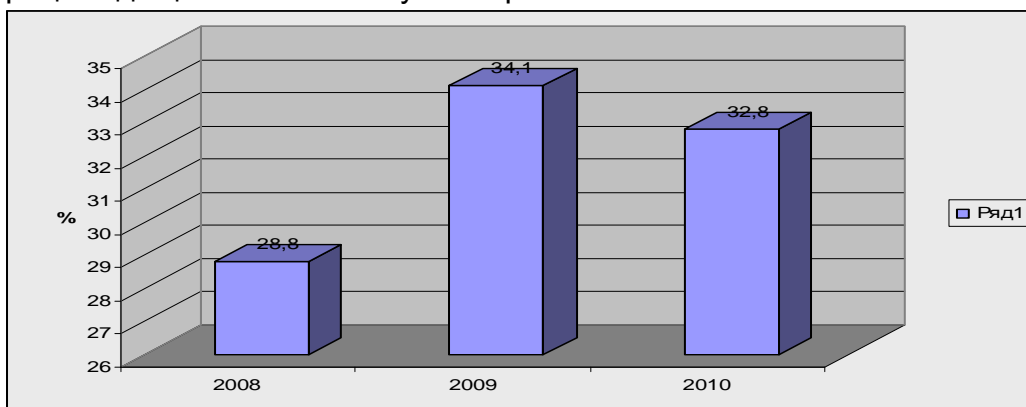

Рис.3. Частка Укртелекому на ринку послуг Інтернет-доступу за обсягом отриманих доходів

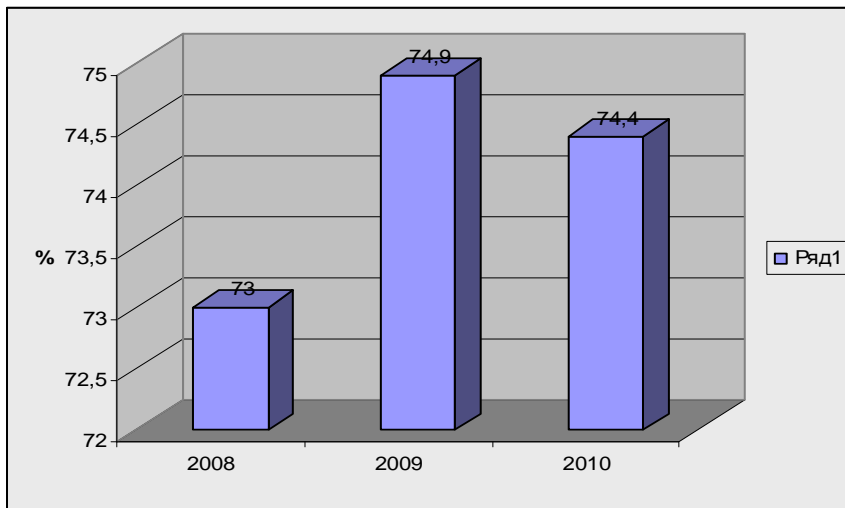

Рис. 4. Частка Укртелекому на ринку послуг фіксованого телефонного зв'язку за обсягом отриманих доходів.

Динаміка доходів та витрат Укртелекому

В 1,26 раза зросли доходи від послуг комп'ютерного зв'язку (на 278 млн. грн. порівняно з 2009 р.). В 1,74 раза зросли доходи від послуг мобільного зв'язку (на 93 млн. грн. порівняно з 2009 р.). На 2,5% зросли доходи від послуг місцевого телефонного зв'язку (на 77 млн. грн. порівняно з 2009 р.). На 15,4% зменшились доходи від експортних операцій (на 116 млн. грн. порівняно з 2009 р.). На 4 млн. грн. зросли доходи від послуг проводового радіомовлення та телеграфного зв'язку (порівняно з 2009 р.). На 20,1% зменшились доходи від послуг міжнародного телефонного зв'язку (на 151 млн. грн. порівняно з 2009 р.). 7 936 млн. грн. – дохід Укртелекому від наданих телекомунікаційних послуг у 2010 р., що на 126 млн. грн. (-1,6%) менше, ніж у 2009 р. (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Обсяг доходів від надання телекомунікаційних послуг, млрд. грн.

Назва послуг	2008	2009	2010	Темп зростання (падіння) до 2009 р., %
Міський та сільський телефонний зв'язок	2 770	3 083	3 160	102,5
Міжміський та міжнародний телефонний зв'язок	1 686	1 473	1 194	81,1
Дзвінки на мережі операторів мобільного зв'язку	1 449	964	773	80,2
Плата за доступ до мереж міжміського телефонного зв'язку	356	275	295	107,3
Плата за надання в користування міжміських та міжнародних каналів	62	65	53	81,5
Послуги доступу до мережі Інтернет та передавання даних (комп'ютерний зв'язок)	692	1091	1 369	125,5
Продовове радіомовлення, телеграфний та радіозв'язок	178	229	233	101,8
Мобільний зв'язок	35	127	220	173,2
Доходи від експортних операцій	597	755	639	84,6
Всього доходів	7825	8062	7936	98,4

* Дані – на підставі облікових даних відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Інвестиційна діяльність ПАТ «Укртелеком» у 2010 - 2011 рр. була спрямована на реалізацію положень стратегії товариства: розширення мережі фіксованого широкосмугового доступу, мобільного зв'язку та модернізацію пакетної мережі.

Обсяг капітальних інвестицій, направлених на реалізацію програми розвитку телекомунікаційної інфраструктури, становив 597,5 млн. грн. Основних фондів введено на суму 540 млн. грн.

Таблиця 2

Інвестиційна діяльність ПАТ «Укртелеком» за 2009 – 2010 роки

Напрямок інвестицій	Обсяг інвестицій, тис. грн.		
	2008	2009	2010
Мультисервісна пакетна мережа (в т.ч. мережа фіксованого широкосмугового Інтернет-доступу)	634134	642104	205763
Мобільний зв'язок	438574	155922	131726
Транспортна мережа	218145	44095	105876
Сервісна мережа та цільове просування послуг	95328	44263	50222
Цивільне будівництво	60359	17970	38436
Місцева телефонна мережа	234180	25518	18617
Інше	142557	72088	46859
Всього освоєно	1823277	1001960	597499

Враховуючи досвід розвитку ринків телекомунікацій в розвинених країнах, за останні 3-5 років найбільший потенціал зростання мають сегменти ринку послуг мобільного зв'язку та послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет. Саме тому в Україні оператори з надання послуг фіксованого телефонного зв'язку розглядають впровадження послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет як основну альтернативу щодо трансформації власного бізнесу і можливості підвищення ефективності освоєних інвестицій, вкладених у розвиток власних мереж.

За підсумками 2009 року інвестиції в основний капітал підприємств зв'язку склали 8,3 млрд. грн., що майже на 28,0 % менше ніж в 2008 році. Із загального обсягу інвестицій 84% було освоєно за рахунок власних (внутрішніх) ресурсів підприємств, а 16% – за рахунок іноземних інвесторів та банківських кредитів.

Найбільший рівень інвестицій в галузь зв'язку припав на 2007 рік і склав 12,4 млрд. грн., що було пов'язано з бурхливим розвитком в 2006-2007 роках мобільного зв'язку, для якого характерна висока інвестиційна привабливість [1, с.8-11]. Зниження обсягу інвестицій в 2009 році пояснюється, в першу чергу, впливом фінансово-економічної кризи на галузь, зменшенням власних інвестиційних коштів операторів, скороченням обсягів банківського кредитування (рис. 5).

Разом з тим, в Україні залишається невирішеною проблема телефонізації населення, особливо в сільській, гірській місцевостях та віддалених районах. Так на кінець 2010 року, за даними ПАТ "Укртелеком", в черзі на встановлення телефону перебувало 900 тис. осіб, в тому числі у сільській місцевості – 350 тис. осіб. Частка ПАТ "Укртелеком" в загальному обсязі доходів від послуг сільського зв'язку становить майже 100%, тому він фактично один несе навантаження із обслуговування збиткової мережі сільського телефонного зв'язку. Якість послуг зв'язку у сільській, гірській місцевостях на сьогодні є незадовільною через наявність високого рівня зношеності основних виробничих фондів. Переважна більшість аналогового обладнання мережі ПАТ "Укртелеком" зношене і складає приблизно 60% обладнання мережі загального користування.

Динаміка інвестицій в основний капітал підприємств зв'язку, млрд. грн.

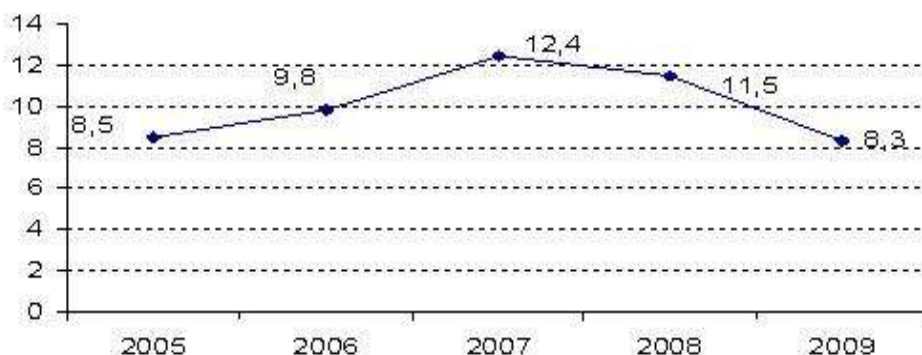

Рис.5. Обсяг інвестицій в основний капітал підприємств зв'язку.

Крім того, рівень телефонізації по території країни досить нерівномірний. Найвищий рівень забезпеченості телефонами в Києві – 59,6%, а найнижчий – в Закарпатській області – 16,2% [1, с.9].

Причинами такого незадоволеного попиту є обмеженість інвестиційних ресурсів у операторів через низьку рентабельність послуг міського та збитковість сільського телефонного зв'язку, відсутність фінансових механізмів інвестування розвитку загальнодоступних послуг та відшкодування збитків від їх надання.

Отже, Сучасний стан інноваційного процесу в Україні, тенденції його розвитку мають певні недоліки щодо державного регулювання, діючого механізму фінансування та стимулювання інноваційної діяльності. Виявлені недоліки негативно впливають на здійснення інноваційної діяльності на усіх рівнях: держава – галузь – регіон – підприємство. Особливо це стосується впровадження конкретних інноваційних проектів у сфері телекомунікацій.

Література

1. Бюлетень Національної комісії з питань регулювання зв'язку (офіційне видання). Річний звіт 2009. Спеціальний випуск, м. Київ, 2011.
2. Політова І. В. Аналіз джерел фінансування інвестиційних проектів / І. В. Політова // Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. "Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління", (Київ, 15–18 квітня 2009 р.) / Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут". – К. : КПІ, 2011. – С. 56–57.
3. Соціально-економічне становище України за 2003 рік // Економіст. – 2010. – №1. – С. 6–8.
4. Чечетов М. Інноваційна складова ринкової трансформації. / М. Чечетов // Економіка України. – 2010. – №11. – С. 4–14.
5. Офіційний сайт Укртелеком [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukrtelecom.ua/